

„Nincs a teremtésben vesztes, csak én!”

A Nemzeti Színház Bánk bán-előadásáról

Katona József *Bánk bán* című tragédiáját – Vidnyánszky Attila rendezésében – novemberben tekintettük meg Budapesten, a Nemzeti Színházban. Az egy esztendeje

bemutatott előadás nem az Erkel Ferenc által megzenésített opera, hanem a darab klasszikus drámai színpadra vitele.

A kétfelvonásos színdarab az első jelenetétől az utolsóig lekötötte a többnyire középiskolásokból álló nézők figyelmét, és bár az előadás nem mindenkinek nyerte el a tetszését, egy percre sem unatkozott senki a nézőtéren. Vidnyánszky Attila magára jellemzően ebben az előadásban is kihasználta a teátrum színpadtechnikája nyújtotta lehetőségeket, és néha csak kapkodtuk a fejünket, hogy lássuk, mi történik egy időben a színpad különböző részein.

Ahogy a függöny felhúzódott, rögtön megláttuk Berettyán Sándor alakításában Bánk bánt, ahogy meglendíti hatalmas kardját, majd miután elhagyta a színpadot, megjelent minden összetűzés okozója, Gertrudis. Ő és az udvara, a merániak mind a vörös árnyalatait viselték, ezzel jól elkülönülve és kiemelkedve a többi szereplőtől.

A színkódok segítettek a darab megértésében; egy-egy újonnan megjelent szereplőről a ruhája alapján azonnal tudhattuk, melyik csoporthoz tartozik. Így a merániak vörösben, a magyarok fekete sujtásos mentében, Melinda kék, majd fehér öltözetben, Biberach pedig lila jelmezben lépett a deszkákra. A meráni férfiak közül többen szoknyát, a nők combjukra rögzített kést viseltek. Nemcsak a jelmezek színe, hanem a formája és anyaga is a két ellentétes oldal megkülönböztetését szolgálta. Egyértelműen elkülönült a jó és a rossz oldal a színészek viseletei alapján, még akkor is, ha valójában nem szélsőséges a különböző értékek képviselője.

Bár a színdarab nem opera, hanem drámai előadás, mégis megjelent benne több zenés betét, kortárs és régi is. John Lennon németül elénekelt *Imagine*-jétől kezdve a *House of the Rising Sun* át gyerekmondókák és népdalok is felcsendültek.

A kor hangulatát többnyire visszaadó, mégis modern díszlet a jelmezekkel együtt találatos volt, illetve a drámához. A teremben végig félhomály uralkodott, a süllyedő, emelkedő, néhol forgó és dülöngélő színpad kaotikussá, de a figyelmet lekötővé varázsolta az előadást.

Mindkét felvonás apokaliptikus, rémálomszerű érzést keltett. Mindig több esemény történt egyszerre: táncoltak, összecsaptak vagy éppen szóttek a háttérben, miközben a cselekmény fő szála játszódott előttünk. Érdekes volt, de végeredményben nem zavaró, hogy nem lehetett egyszerre felfogni minden, színpadon történt mozzanatot. A színes fényeket és monumentális, jelentőségteljes bútorokat arra használták, hogy Katona József művének fontosságát és nagyságát szemléltessék.

Olyan szimbólumok is megjelentek a játéktérben, mint a grandiózus üvegablak, amely keresztet ábrázol, a hintaszék mint királyi trón, a hatalmas kard, amelyet Bánk bán és Endre király is a kezükbe vesznek. Feltűnt egy marhafej, a magyar Szent Korona és egy üvegvitrin is, amely az előadás végén Bánk bánra, Melindára és fiukra, Somára ereszkedik.

A rendező aktualizálta a nemzeti klasszikust. Vidnyánszky ragaszkodott Katona szövegéhez, ám ez éles kontrasztban állt néhány elhangzott mai, modern szófordulással. Olyan vendégszövegek bukkantak fel, mint például: „a királynét megölni nem kell félnetek jó lesz ha mindenki egyetért én nem ellenzem” – ezt többször elismételték, a hangsúlyt mindig különböző részekre helyezve. Minden szereplő egy-egy ideológiai álláspontot képviselt. Gertrudis olyan szavakat tanított a lányának, mint „manipuláció, multikulturális, globalizáció, tolerancia és globális felmelegedés”, Petur bán és más magyarok pedig azt sajkózták, hogy ők bizony nem fognak engedelmeskedni egy nőnek.

Gertrudis, bár olykor kegyetlenül és törtetően viselkedett, józan ésszel gondolkozott, és próbálta lebeszélni fivérét Melinda elcsábításáról. Magabiztos és eltökélt szerepét Szilágyi Ágota remekül alakította. Melinda szende, hűséges, egyszerű karaktere illett Barta Ágneshez, Mészáros Martin jól játszotta Petur bán szerepét, tartásával és mozgásával jól átadta az ízig-vérig magyar szerepét, jól állt neki a hazafiasság képviselése. A lézengő rittert, Biberachot Szabó Sebestyén László alakította. Mindig azon az oldalon áll, amit az érdekei a legjobbnak tartanak. Simulékony, tenyérbemászó, mindig jókor jó helyen felbukkanó figura. Ő az, aki elkezd játszani Erkel „Hazám, hazám...” című dalának jól ismert részét Bánk bán és Tiborc párbeszéde alatt, és ő az, aki bekeni vérrel a Trianon előtti Magyarországot ábrázoló kirakóst. Berettyán Sándor magas termetével és karizmatikus kiállásával tökéletes Bánk bánja a darabnak, és külön érdekes, amikor a testvére, Berettyán Nándor által alakított II. Endre királlyal áll szemben. Az Ottót játszó Herczegh Péter vörös szőrmében, ami csábító szerepéhez kiválóan passzol, Batai Lili Lujza mint Izidora pedig megtépzott külsővel piros tépett ruhát visel és keresi a helyét.

Az előadásnak szép íve volt. Az első felvonásban kibontakozott a kezdeti konfliktus, Melinda ostromlása, és a Gertrudis elleni felkelés szervezkedését több szakaszban láttuk. A második felvonásba sűrítették bele Gertrudis meggyilkolását, Endre visszatérését, Melinda halálát, Bánk és Endre konfliktusát és közös veszteségüket. A konfliktusok hihetőek voltak, és jól érthetőek, a szereplők pedig annak ellenére, hogy határozott nézetet képviseltek, kellően összetettek voltak. Vidnyánszky rendezésében végül a címszereplő Bánk bán panasza zárja a darabot: „Nincs a teremtésben vesztes, csak én!”

A Nemzeti Színház újabb *Bánk bánja* felkelti a figyelmet, és arra ösztönzi azokat, akik nem olvasták ezelőtt a művet, hogy tegyék meg. Szerencsés szereplőválasztásával, modern szöveg- és dalbetéteivel szolgált kedvező fogadtatásra a színdarab. Ajánlom mindenkinek, aki közelebb szeretné érezni magához Katona József kötelező olvasmányát.

(Sükösd Emese 12.D)